8. మధ్యయుగం- భారతదేశం

క్రిందటి లెసన్ లో

1. భారతదేశ చరిత్రకు గల ఆధారాలు

2. ప్రాచీన శిలాయుగం

3. నవీన శిలాయుగం

3. కాంస్య యుగం

4. సింధు నాగరికత

5. వేదకాల నాగరికతలు

6. జైన మతం, బౌద్ధమతం

7. ప్రాచీన గ్రీకు దండయాత్రలు

8. మౌర్య సామ్రాజ్య స్థాపన

9. శుంగ వంశపు రాజులు

10. శాతవాహనులు, పల్లవులు లు

11. సంగం యుగం

12. గుప్తులు. 13. కనిష్కుడు , హర్షవర్ధనుడు.

WPS Office

Scanned with CamScanner

గురించి నేర్చుకున్నాం.

ఇప్పుడు ఈ లెసన్ లో...

"హర్షిని" తర్వాత క్రీస్తుశకము 8 నుండి 10 వ శతాబ్దాలలో భారతదేశంలో "రాజకీయ అస్థిరత" నెలకొనడంతో "కేంద్ర పాలన" పోయి ఎవరి రాజ్యాలు వారు స్వతంత్రం చుకుని పరిపాలన కొనసాగడంతో "విదేశీ తురుష్క రాజ్యాలు" మన దేశంపై దండెత్తి భారతదేశంలో తమ రాజ్యాలను ఎలా

స్థాపించుకున్నారో చూద్దాం.....

WPS Office

భారతదేశ చరిత్ర విభజన...

1. ప్రాచీన యుగం (క్రీ.శ.700 వరకు)

2. మధ్యయుగం (క్రీ.శ. 700 నుండి 1750)

3. ఆధునిక యుగం (క్రీ.శ. 1750 నుండి నేటి వరకు)

👉మధ్యయుగాన్ని "రెండు రకాలుగా" విభజించవచ్చు..

Scanned with CamScanner

a) తొలి మధ్యయుగం (క్రీ.శ. 700 నుండి 1200 వరకు)

b) మలి మధ్య యుగము (క్రీ.శ.1200 నుండి 1750)

హర్ష వర్ధనుని కాలం తర్వాత సువిశాల సామ్రాజ్యము చిన్న చిన్న రాజ్యాలుగా విడిపోవడంతో "తొలి మధ్యయుగం" లో అనేక కొత్త రాజ్యాలు ఆవిర్భవించాయి.

అవి. (ఎ) రాజపుత్రులు

బి) రాష్ట్రకూటులు

సి) చోళులు

డి) తురుష్కుల దండయాత్ర

ఇ) కాకతీయులు...

రాజపుత్రులు::

హర్ష వర్ధనుని తర్వాత ఉత్తర భారతదేశంలో "రాజపుత్రులు అనే వంశం పేరుతో" అనేక మంది

Scanned with CamScanner

రాజులు పరిపాలించారు. వారు....

1) హిందూ షాహీలు 2) చౌహానులు 3) ప్రతిహారులు 4) పరమారులు 5) సేన వంశీయులు 6) పాల వంశీయులు

రాజపుత్రుల గురించి తెలుసుకోవడానికి వీరి వీరగాథలే ఆధారాలు

రాజపుత్రుల కాలంలోనే "ముస్లిముల దండయాత్రలు" ప్రారంభమయ్యాయని చెప్పవచ్చు.

వీరందరూ కలిసి ఐక్యంగా విదేశీ దండయాత్రలను ఎదుర్కొనక పోవడం వల్ల ఆధునిక యుద్ధ పద్ధతులను ఉపయోగించకపోవడం వలన, రాజపుత్రుల లోని అనైక్యత వల్ల క్రమంగా ఒక్కొక్క రాజ్యము "తురుష్కుల వశమైంది".

రాజపుత్రులు హిందూ మతాభిమానులు.

మహిళలు యుద్ధ రంగంలో కూడా పోరాడేవారు.

సతీసహగమనం అమలులో ఉండేది.

వీరు అనేక హిందూ దేవాలయాలను నిర్మించారు.

Scanned with CamScanner

కాశీ, నలంద, విక్రమశిల మరియు ఉజ్జయిని విశ్వవిద్యాలయాలను నడిపించారు.

ఈ యుగంలోనే చరిత్ర రచనలు ప్రారంభమయ్యాయి.

ఉదాహరణ...

కల్హణుడు రాసిన "రాజతరంగిణి"

చంద్ బర్దాయి రాసిన "పృథ్వీరాజ్ రాసో" గ్రంథాలను ఉదాహరణగా చెప్పవచ్చు.

వీరి నిర్మించిన దేవాలయాలు...

పూరీలోని జగన్నాథ ఆలయం

భువనేశ్వర్ లోని లింగరాజు దేవాలయం

కోణార్క్ లోని సూర్య దేవాలయం

రాజస్థాన్ లోని మౌంట్ అబూ వద్ద ఉన్న "దిల్వారా జైన మందిరాలు".

రాజస్థాన్ లోని చిత్తోర్ ఘర్, రణతంబోర్, కుంబాల్ ఘర్ లలో "శక్తివంతమైన కోట దుర్గాలు"

మధ్యప్రదేశ్లోని మండూ, గ్వాలియర్, అశీర్ ఘర్

Scanned with CamScanner

కోటలు వాస్తు నైపుణ్యాలకు నిదర్శనాలు.

గ్వాలియర్ లోని "మాన్ సింగ్ రాజప్రసాదం" మొదలైనవి వీరి కట్టడాలు.

వీరి కాలంలో లో ఢిల్లీ సుల్తానులు భారతదేశంలో ప్రవేశించారు.

రాష్ట్రకూటులు... (క్రీ.శ.752--973)

రాష్ట్రకూటులు "బాదామి చాళుక్యుల" సామంతులుగా ఉండి వారి రాజ్యాన్ని ఆక్రమించు కున్నారు.

WPS Office

రాష్ట్రకూటుల మూల పురుషుడు "దంతిదుర్గుడు.

ఇతను క్రీ.శ. 753 లో "ఎల్లోరా" లో స్వతంత్ర రాజ్యాన్ని స్థాపించాడు.

ఇతను ఉజ్జయినిలో "హిరణ్యగర్భ క్రతువు"

ను నిర్వహించాడు.

వీరిలో "మొదటి కృష్ణుడు" ఎల్లోరాలో "కైలాస గుహాలయాలు" కట్టించాడు.

Scanned with CamScanner

అమోఘవర్షుడు "మాన్య ఖేటమనే" అనే కొత్త రాజధానిని కట్టించాడు.

అరబ్బు యాత్రికుడైన "సులేమాన్" ఇతని కాలంలోనే మన దేశాన్ని సందర్శించాడు.

ప్రపంచ గొప్ప రాజులలో అమోఘవర్షుడు ఒకటి అని ప్రశంసించాడు.

మూడవ కృష్ణుని అనంతరము రాష్ట్రకూట రాజ్య పతనం ప్రారంభమైంది.

చాళుక్య తైలపుడు రెండవ కర్కుని ఓడించడంతో రాష్ట్రకూటుల పాలన అంతమైంది.

రాష్ట్రకూటుల ఘనత....

అరుపులతో వ్యాపారాన్ని కొనసాగించారు.

సంస్కృత, కన్నడ భాషలలో ప్రోత్సహించారు.

విద్యాలయాలకు భూములను దానంగా ఇచ్చారు.

కన్నడ ఆదికవి "పంపా" వీరి కాలానికి చెందిన వాడే.

అమోఘవర్షుడు స్వయంగా "కవిరాజ మార్గం"

Scanned with CamScanner

అనే గ్రం థాన్ని ప్రశ్నించాడు.

ఇంకా ఇతను ఎల్లోరా, ఎలిఫెంటా ఆలయాలను నిర్మించాడు.

మీ కాలంలో బౌద్ధ మతం కంటే జైన మతం మహోన్నత స్థితిలో ఉంది.

మహమ్మదీయులకు తమ రాజ్యంలో "మసీదులు" కట్టుకోవడానికి కూడా అనుమతించారు.

చోళుల పరిపాలన.....

WPS Office

దక్షిణ భారత తమిళ రాజ్యాల్లో చోళ రాజ్యము ప్రాచీనమైనది, సుప్రసిద్ధమైనది.

"విజయాలయుడు" చోళ రాజ్యాన్ని క్రీ.శ. 846 లో స్థాపించాడు.

ఇతడు పల్లవులకు సామంతులుగా ఉండి "తంజావూరును రాజధానిగా" చేసుకొని పాలించాడు.

Scanned with CamScanner

తర్వాత "రాజ రాజు" పాండ్య, కేరళ, సింహాళ(నేటి శ్రీలంక) రాజులను ఓడించి దాదాపు తమిళ దేశాన్నంత తన అధీనంలోకి తెచ్చుకున్నాడు.

ఇతను తంజావూరులోని "బృహదీశ్వరాలయాన్ని" నిర్మించాడు.

తర్వాత రాజేంద్రుడు రాజ్యవిస్తరణ చేసి "త్రిసముద్రాధీశ్వర" అను బిరుదు పొందాడు.

"గంగై కొండ చోళపురాన్ని" నిర్మించాడు.

చోళుల స్థానిక స్వపరిపాలన::

చోళుల పరిపాలన కు ఒక ప్రత్యేకత ఉన్నది.

వీరు స్థానిక స్వపరిపాలన ప్రవేశపెట్టారు.

గ్రామ ప్రాతిపదికగా పరిపాలన సాగేది.

ప్రతి గ్రామానికి గ్రామసభ, గ్రామ సంఘం అనే రెండు విభాగాలు ఉండేవి.

గ్రామ సంఘాల్లో ప్రజలచే ఎన్నుకోబడిన సభ్యులు ఉండేవారు.

WPS Office

Scanned with CamScanner

వీరే గ్రామపాలన చేసేవారు.

వీరికి సైనికబలం పటిష్టంగా ఉండేది.

గ్రామ సంఘాల న్యాయనిర్ణయం చేసేవి. శిక్షలు కఠినంగా ఉండేవి.

భారతదేశంపై తురుష్కుల దండయాత్ర::

ఘోరీ మహమ్మద్ క్రీ.శ. 1175 లో భారతదేశంపై దండెత్తి రాగా రాజపుత్ర సోలంకి రాజైన "భీముడు" ఘోరీని ఓడించి పంపించేశాడు.

క్రీ.శ. 1191లో ఘోరి మహమ్మద్ మళ్లీ దండెత్తి రాగా "పృథ్వీరాజ్ చౌహాన్" "తరైన్ యుద్ధం" లో ఓడించి తరిమివేశాడు.

క్రీ.శ.1192 లో ఘోరి మహమ్మద్ మరలా దండెత్తి పృథ్వీరాజును ఓడించి ఢిల్లీ ని స్వాధీనం చేసుకున్నాడు.

ఇతను ఢిల్లీకి "కుతుబుద్దీన్ ఐబక్" ను తన ప్రతినిధిగా ఉంచి "తురుష్క రాజ్య స్థాపన" చేశాడు.

Scanned with CamScanner

కాకతీయులు...

కాకతీయులకు చరిత్రలో లో ఒక ప్రత్యేక స్థానం ఉంది.

"తెలుగు భాష మాట్లాడే "ప్రజలందరినీ ఒకే పరిపాలన కిందకి తెచ్చి ఆంధ్రుల సర్వతోముఖ అభివృద్ధికి కృషి చేసిన వారు కాకతీయులు.

కాకతీయ అనే దేవతను ఆరాధించడం వల్ల వారికి కాకతీయులనే పేరు వచ్చింది.

మొదటి ప్రోలరాజు కు చాళుక్యరాజైన సోమేశ్వరుడు వారి సేవలకు మెచ్చి "హనుమకొండ" ను బహుమతిగా ఇచ్చాడు.

కాకతీయ రాజుల్లో ప్రసిద్ధి చెందిన వారు...

రుద్రదేవుడు, గణపతి దేవుడు, అతని కుమార్తె రుద్రమదేవి, రుద్రమదేవి మనవడు ప్రతాపరుద్రుడు.

రుద్రమదేవి ధైర్య సాహసాలు కలిగిన గొప్ప పరిపాలన దక్షురాలు.

1323లో "ప్రతాపరుద్రుడు" "మహమ్మద్ బిన్

Scanned with CamScanner

తుగ్లక్ "చేతిలో ఓడిపోవడంతో కాకతీయ పాలన అంతమైంది.

కాకతీయుల విశిష్టత..

కాకతీయుల కాలంలో "వీరశైవ మతం" బాగా ప్రచారంలోకి వచ్చింది.

వీరు "సంస్కృత భాష"ను పోషించారు.

"జాయప" అనే కవి "నృత్యరత్నావళి" అనే నాట్య శాస్త్రి గ్రంథాన్ని రాశాడు.

"పాల్కురికి సోమనాథుడు" అనేక "వీరశైవ గ్రంథాలు" రాశాడు.

మహాభారతాన్ని తెలుగులోకి అనువదించిన "తిక్కన సోమయాజి" కాకతీయుల కాలం నాటి వాడే.

కాకతీయుల కాలంలో ముఖ్య ఓడరేవు "మోటుపల్లి".

వీరి కాలంలో "వేయి స్తంభాల గుడి, రామప్ప దేవాలయం, ఓరుగల్లు కోట" గొప్ప వాస్తు శిల్ప

Scanned with CamScanner

కళాఖండాలు.

మలి మధ్యయుగం...

మలి మధ్య యుగం ప్రారంభంలో "కుతుబుద్దీన్ ఐబక్" ఢిల్లీ సుల్తాన్ గా "బానిస వంశాన్ని" స్థాపించాడు.

ఢిల్లీ సుల్తానులు వారి వంశాలు...

క్రీ.శ. 1206 నుండి 1526 వరకు ఢిల్లీ ని పరిపాలించిన రాజులకు "సుల్తానులు అనే బిరుదు" ఉండేది.

WPS Office

ఢిల్లీ సుల్తాన్ ల" ఐదు వంశాలు"...

1) బానిస వంశం

2) ఖిల్జీ వంశం

3) తుగ్లక్ వంశం

4) సయ్యద్ వంశం

5) లోడి వంశం

1) బానిస వంశం...

Scanned with CamScanner

బానిస వంశస్థులలో మొదటి వాడు కుతుబుద్దీన్ ఐబక్.

భారతదేశం పై ముస్లింల దండయాత్ర ఫలితంగా "కుతుబ్ మినార్" నిర్మాణం ప్రారంభించాడు. దీనిని ఇతని అల్లుడైన "ఇల్ టుట్ మిష్" పూర్తి చేశాడు.

ఇల్ టుట మిష్ కుమార్తె **"రజియా సుల్తానా"** ఢిల్లీ సింహాసనాన్ని అధిష్టించిన మొట్టమొదటి స్త్రీ.

👉 బానిస వంశస్థుల లో గొప్పవాడు **"బాల్బన్"**. బాల్బన్ అసలు పేరు "గియాసుద్దీన్ బాల్బన్."

టర్కీ ప్రభువుల ప్రాభవాన్ని తగ్గించడానికి "గూడాచారుల వ్యవస్థను" పటిష్టం చేశాడు.

మంగోలులదాడి నుండి రాజ్యాన్ని కాపాడాడు.

"రాష్ట్ర గవర్నర్" ల తిరుగుబాట్లను అణచి కఠినంగా శిక్షించాడు.

నమ్మకస్తులైన సైనిక అధికారులను నియమించాడు.

Scanned with CamScanner

ఢిల్లీ చుట్టుపక్కల అడవులను "వ్యవసాయ భూములు" గా మార్చాడు.

రాచరికం దైవదత్తమనే సిద్ధాంతం ప్రవేశపెట్టాడు.

తర్వాత ఇతని మనుమడైన" కైకుబాదు" అసమర్థుడు అయినందున ఢిల్లీ సింహాసనాన్ని" ఖిల్జీ వంశస్థుడైన జలాలుద్దీన్" ఆక్రమించాడు.

ఖిల్జీ వంశం...

బానిస వంశం అంతరించిన తర్వాత" ఖిల్జీ వంశాన్ని" "జలాలుద్దీన్" ప్రారంభించాడు.

అల్లాఉద్దీన్ ఖిల్జీ ... ఇతను ఢిల్లీ సింహాసనాన్ని అధిష్టించిన చక్రవర్తులలో గొప్ప ధైర్యసాహసాలు ఉన్న సైన్యా ధ్యక్షుడే కాక మంచి పరిపాలన దక్షుడు కూడా.

ఇతడు చిత్తోర్, రణథంబోర్, మాళ్వా రాజ్యాలను జయించడమే కాకా దక్షిణ భారతదేశంలో కూడా తన రాజ్యాన్ని విస్తరించాడు.

Scanned with CamScanner

ఇతను తర్వాత ముబారక్ ఖిల్జీ, ఖుస్రూల పరిపాలన సర్దార్ లకు నచ్చక "గియాసుద్దీన్ తుగ్లక్ " వంశ స్థాపన చేశాడు.

అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ పరిపాలన..

అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ మంచి పరిపాలనాదక్షుడు.

గూఢాచారి వ్యవస్థను కట్టుదిట్టం చేసి తప్పు చేసిన వారిని కఠినంగా శిక్షించేవాడు.

జాగీర్దారీ వ్యవస్థను రద్దు చేసి సిద్ధసైన్యాన్ని పెట్టే ప్రయత్నం చేశాడు.

సైనికులకు జీతాలు ఇచ్చే పద్ధతిని, పదవిని సూచించే పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టాడు.

గుర్రాలను సైనికులు అమ్మి వేయకుండా ముద్రలు వేసేవాడు.

ప్రజలకు, సైనికులకు ఇబ్బందులు కలగకుండా మార్కెట్ ధరలను అదుపులో ఉంచాడు.

వర్తకులందరూ మార్కెట్ల రిజిస్ట్రార్ల దగ్గర పేర్లను నమోదు చేసే పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టాడు.

Scanned with CamScanner

తూనికలు, కొలతలు కచ్చితంగా ఉండేటట్లు చూసుకున్నాడు.

ఇతడు ఇతర మతాలను సమాన దృష్టితో చూసి వారి ఉత్సవాల్లో, పండుగలలో పాల్గొనేవాడు.

హిందువుల పండుగ అయినా 'హోలీ' ఉత్సవంలో పాల్గొన్న ఢిల్లీ సుల్తాన్ ల్లో ఇతడే మొదటి వాడు అని చెప్పవచ్చు.

తుగ్లక్ వంశం...

"గియాసుద్దీన్ తుగ్లక్" క్రీ.శ.1320 లో ఢిల్లీ సుల్తాన్ అయ్యాడు.

ఇతనితో తుగ్లక్ వంశం ప్రారంభమై సుమారు 100 సంవత్సరాల పాటు ఢిల్లీని పాలించారు.

గియాసుద్దీన్ తర్వాత "మహ్మద్ బీన్ తుగ్లక్" క్రీ.శ. 1326 లో ఢిల్లీ సుల్తాన్ అయ్యాడు.

మహమ్మద్ బిన్ తుగ్లక్

ఇతను అనేక గొప్ప గుణాలు కలవాడు,

Scanned with CamScanner

మంచి జ్ఞాని.

పరిపాలనా పరంగా ఇతని ఆలోచనలు మంచివే అయినప్పటికీ వాటిని అమలు చేసే పరిస్థితుల్లో విఫలమయ్యే వాడు.

ఉదాహరణ... రాజధాని ఢిల్లీ నుంచి దేవగిరి కి, మరలా దేవగిరి నుండి ఢిల్లీ కి మార్చడం,

అలాగే రాగి నాణెములు ప్రవేశపెట్టడం వంటివాటిల్లో విఫలమయ్యాడు .

ఇతను ముక్కోపి. అందుకే తనని పిచ్చి తుగ్లక్ అన్నారు.

1398 లో తైమూర్ భారతదేశం పైకి దండయాత్ర చేయడంతో తుగ్లక్ పాలన అంతమైంది.

ఢిల్లీ సుల్తాన్ కాలంనాటి సాధారణ పరిస్థితులు....

వీరిది మతపరమైన రాజ్యము.

ఖురాన్ నుఅనుసరించి పరిపాలించేవారు.

ఖలీఫా*(టర్కీ)* యొక్క అంగీకారంతోనే సుల్తాన్

Scanned with CamScanner

సింహాసనం అధిష్ఠించాలి.

ఢిల్లీ సుల్తానుల రాజ్య విభజన "ఇక్తాలు, షిక్ లు, పరగణాలు, గ్రామాలు" గా రాజ్య విభజన ఉండేది.

ఇక్తా అధిపతి అయిన సైన్యాధికారిని "ముక్తి" అనేవారు.

"ఇక్తా"ల నుండి వసూలైన పన్నులతో సైన్యాన్ని పోషించేవారు.

ఢిల్లీ సుల్తానుల కాలంలో ఆర్థిక వ్యవస్థ బాగుండేది.

ప్రభుత్వం ద్వారా అనేక పరిశ్రమలు నెలకొల్పబడ్డాయి.

ఇస్లాం మతంలో "సున్నీలు, షియాలు" అనే రెండు శాఖలు ఉండేవి.

రాజులంతా ఇస్లాం మతస్తులే.

స్త్రీల పరిస్థితి దిగజారింది.

మహ్మదీయ స్త్రీలు "పరదా పద్ధతి"ని, కొందరు హిందూ స్త్రీలు "సతి"ని పాటించేవారు.

Scanned with CamScanner

విజయనగర సామ్రాజ్య స్థాపన...

హిందూ సంస్కృతిని ,హిందూ మతాన్ని పరిరక్షించడానికి క్రీ.శ.1336 లో" హరిహరరాయలు, బుక్కరాయలు" అనే అన్నదమ్ములు "విద్యారణ్యస్వామి" సహాయంతో "తుంగభద్ర నది" ఒడ్డున విజయనగర సామ్రాజ్యాన్ని స్థాపించారు.

విజయనగర సామ్రాజ్యాన్ని పాలించిన రాజవంశాలు

1) సంగమ వంశం

2) సాళువ వంశం

3) తుళువ వంశం

4) అరవీడు వంశం.

శ్రీకృష్ణదేవరాయలు పరిపాలన విధానం...

క్రీ.శ.1509 నుండి 1529 వరకు విజయనగర సామ్రాజ్యాన్ని పరిపాలించిన "తుళువ వంశానికి" చెందిన గొప్ప రాజు.

WPS Office

Scanned with CamScanner

తుంగభద్రా నదికి దక్షిణాన గల భారతదేశమంతా తన అధీనంలోకి తెచ్చుకున్నాడు.

నీటిపారుదల సౌకర్యాలు కలిగించి వ్యవసాయ అభివృద్ధి చేశాడు.

ఇతడు గొప్ప కవి. పండిత పోషకుడు కూడా.

ఆముక్తమాల్యద అనే కావ్యాన్ని రాశాడు.

భువన విజయం అనే పండిత సభలు ఏర్పాటు చేసి పండితులను సత్కరించేవాడు.

అష్టదిగ్గజాలు అనే పేరుతో పిలువబడే "అల్లసాని పెద్దన, ధూర్జటి" వంటి ఆస్థాన పండితులు ఉండేవారు.

దేశభాషలందు తెలుగు లెస్స అని అని చాటాడు.

హంపి లోని హజార రామ దేవాలయం, విఠల స్వామి దేవాలయము ఇతని నిర్మాణాలే.

రాక్షస తంగడి యుద్ధం...

శ్రీ కృష్ణ దేవరాయలు *1529* లో మరణించిన

Scanned with CamScanner

తర్వాత కాలంలో 1565లో విజయనగర రాజులకు, దక్కన్ సుల్తానులకు "తళ్ళి కోట" వద్ద ఘోర యుద్ధం జరిగింది. దీనినే "రాక్షస తంగడి యుద్ధం" అని కూడా అంటారు.

విజయనగరము స్మశానం గా మారింది.

చివరకి విజయనగర సామ్రాజ్యము క్రమంగా "ముస్లిం"ల ఆధీనంలోకి వెళ్ళిపోయింది.

విజయనగర రాజుల పాలన - వైభవం...

దక్షిణ భారత రాజ్యాలలో మధ్యయుగ కాలంలో మిక్కిలి ప్రసిద్ధి చెందిన రాజ్యము విజయనగరం.

రాజుకు సలహాలు ఇవ్వడానికి "మంత్రి పరిషత్" ఉండేది.

వీరి ముఖ్య ఆదాయం భూమిశిస్తు. 1/3 (ఒకటి బై మూడో) వంతు పన్ను వసూలు చేసేవారు.

నేల సారమును బట్టి పన్ను విధించే పద్ధతి ఉండేది.

అనేక చెరువులను, కాలువలను త్రవ్వించారు.

Scanned with CamScanner

పర్షియా, ఈజిప్టు, అరేబియా, ఇటలీ, పోర్చుగల్, సింహళం, బర్మా, చైనా మొదలగు దేశాలతో వర్తక చేసేవారు.

తిరుపతి, శ్రీరంగం, అహోబిలం మున్నగున్నవి వైష్ణవ కేంద్రాలుగా ఉండేవి.

అబ్దుల్ రజాక్, న్యూనిజ్, నికోలో కాంటి, పేయిజ్ వంటి విదేశీయులు విజయనగర రాజ్య వైభవాన్ని వేనోళ్ళ పొగిడారు.

మధ్యయుగ కాలంలో మత సంస్కర్తలు భక్తికి ప్రాధాన్యం ఇవ్వడం వల్ల వచ్చిన మతాన్ని "భక్తి ఉద్యమం" అని పిలిచారు.

ప్రముఖులు...

శంకరాచార్యులు::: క్రీస్తుశకం 8వ శతాబ్దంలో జన్మించాడు. అద్వైత సిద్ధాంతాన్ని బోధించాడు.

రామానుజాచార్యులు::: తమిళనాడులోని శ్రీపెరంబుదూర్ లో జన్మించాడు. విశిష్టాద్వైత మతాన్ని ప్రతిపాదించాడు.

Scanned with CamScanner

మధ్వాచార్యులు::: కర్ణాటకలోని ఉడిపి పట్టణానికి దగ్గర్లో ఉన్న వేలి గ్రామంలో జన్మించాడు. ద్వైత సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించాడు.

బసవేశ్వరుడు::: కర్ణాటక ప్రాంతంలో 12వ శతాబ్దంలో వీర శైవ ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించాడు.

మహారాష్ట్ర భక్తి సాధువులు::: సరళమైన మరాఠీ భాషలో పాటలు రాస్తూ మహారాష్ట్ర భక్తులలో జ్ఞానేశ్వర్ ,నామ్ దేవ్ ,తుకారాం, ఏకనాథ్, సమర్థ రామదాసు వంటి వారు మహారాష్ట్ర భక్తి సాధువులు.

నర్సీ మెహతా::: ప్రఖ్యాత గుజరాతి భక్తుడు. ఇతరుల బాధను అర్థం చేసుకునే వాడే వైష్ణవుడు అని అన్నాడు.

తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు:: ఆంధ్రప్రదేశ్ కు చెందిన వాగ్గేయకారుడు. ఇతను శ్రీ వెంకటేశ్వరుని పై 32,000 సంకీర్తనలు రాశాడని అన్నమయ్య చరిత్రము ద్వారా తెలుస్తుంది.

తులసీదాసు: రామచరిత మానస్ అనే పేరుతో

WPS Office

Scanned with CamScanner

హిందీలో సరళమైన భాషలో రామాయణం రాశాడు.

సంత్ రవిదాస్ : అంటరాని వాడిగా భావించబడే "చర్మకార" కులంలో జన్మించిన రవిదాసు మీరాబాయ్ కి గురువు కూడా.

చైతన్య ప్రభు: బెంగాల్ కు చెందిన వైష్ణవ సాధువు భగవద్గీత, భాగవత, పురాణాల ఆధారంగా భక్తి యోగాన్ని ప్రవచించాడు. కృష్ణ భక్తుడు.

కబీర్ దాసు: 15, 16 శతాబ్దాల ఈ మధ్యకాలంలో కాశీలో జీవించిన భక్త సాధువు. భక్తి ఒకటే ముక్తి మార్గమని, బాహ్య ఆచారాలు కంటే హృదయ పవిత్రత ముఖ్యమని ప్రబోధించాడు." అంబేద్కర్ తండ్రి రాంజీ" కబీర్ దాస్ యొక్క భక్తుడు.

గురునానక్:: సిక్కు మత స్థాపకుడు. ఈయన ప్రస్తుత పాకిస్థాన్లోని "నన్ కానా సాహెబ్"లో జన్మించాడు.

కంచర్ల గోపన్న: 17వ శతాబ్దానికి చెందిన భక్త రామదాసుగా ప్రసిద్ధుడు. శ్రీ రాముని భక్తుడు.

Scanned with CamScanner

రామదాసు కీర్తన పేద భక్తి గీతాలు రచించాడు.దాశరథి శతకం రచించి శ్రీ రామునికి అంకితం చేశాడు.

బమ్మెర పోతన:::

అన్నమాచార్యులు

చైతన్య మహాప్రభు

తులసీదాసు

సూరదాసు

దాదు దయాల్

కబీర్

రవిదాసు

మీరాబాయి... వంటి వారు భక్తి సంప్రదాయానికి చెందినవారు.

భక్తి ఉద్యమ ఫలితాలు:

ప్రజల్లో భక్తి భావన ను పెంచాయి.

సాంఘిక అసమానతలు, దురాచారాలు

WPS Office

Scanned with CamScanner

తగ్గుముఖం పట్టాయి.

ప్రాంతీయ భాషలు అభివృద్ధి చెందాయి.

అనేక మంది రాజులు తమ సామ్రాజ్యాలను నిర్మించడానికి ప్రేరణిచ్చాయి.

హిందూ ,ముస్లింల మధ్య స్పర్ధలు తగ్గించడానికి కొంతవరకు ఉపయోగపడ్డాయి.

ఇస్లాం - సూఫీ తత్వం::

భక్త సాధువులకు సూఫీలకు మధ్య సారూప్యత ఉండేది.

WPS Office

ఏకేశ్వరోపాసనను పాటించాలన్నారు.

బాహ్య ఆడంబరాలకు అంటే హృదయ పవిత్రతకు ప్రాముఖ్యతను ఇచ్చారు.

ముస్లిం పండితులు విధించిన విస్తృత కర్మలనూ, ప్రవర్తనా నియమావళి సూఫీలు తిరస్కరిస్తూ వచ్చారు.

ఘజిలీ, రూమీ, సాదీ మధ్య ఆసియా ప్రాంతపు

Scanned with CamScanner

గొప్ప సూఫీలు. వీరిలో చిష్టీ పరంపర ఒకటి.

చిష్టీలలో ముఖ్యులు...

అజ్మీర్ లోని క్వాజా మెయినుద్దీన్ చిష్టీ,

ఢిల్లీలోని కుతుబుద్దీన్ భక్తియార్ కాకి,

క్వాజా మొయినుద్దీన్ జేలియా...,

పంజాబ్లో బాబా షరీద్,

గుల్బర్గా లో బదన వాజ్, గిసుద రాజ్.

సూఫీ మత ప్రవక్తల భోదన...

WPS Office

వీరు భగవంతుడు ఒక్కడే అని, అల్లాకు, రహీంకు, రాముడికి, కృష్ణుడికి తేడా లేదని అన్ని మతాలు ఒక్కటే అని, మానవుల్లో ఎక్కువ తక్కువ తేడాలు ఉండకూడదని తమ బోధనల ద్వారా, భక్తి గీతాలు ద్వారా ప్రాంతీయ భాషల్లో బోధించారు.

మొఘల్ సామ్రాజ్యము 1526--1761...

ఢిల్లీ సుల్తానుల పతనం తర్వాత మొగలు సామ్రాజ్యం అనేది ప్రారంభమైంది. మొగలులు

Scanned with CamScanner

"టర్కీ" ప్రాంతం నుంచి వచ్చిన వారుగా చెప్పవచ్చు.

బాబరు (క్రీ.శ.1526- 1530)...

భారత దేశంలో నెలకొన్న పరిస్థితిని అవకాశంగా తీసుకొని ఢిల్లీ సుల్తానుల ను అంతం చేసి మొఘల్ సామ్రాజ్య స్థాపన చేసినవాడు "బాబర్".

బాబర్ అసలు పేరు "జహీరుద్దీన్ ముహమ్మద్".

టర్కీ జాతీయుడైన బాబరు క్రీ.శ. 1483 లో జన్మించాడు.

WPS Office

బాబర్ దండయాత్రలు, రాజ్య విస్తరణ.... ఇతను మొదటిగా క్రీ.శ. 1504 లో కాబూల్ కు రాజయినాడు.

క్రీ.శ. 1526 లో బాబరు ఇబ్రహీం లోడీని మొదటి పానిపట్టు యుద్ధంలో ఓడించి ఢిల్లీ ,ఆగ్రాలను ఆక్రమించాడు.

బాబర్ ఢిల్లీని ఆక్రమించిన తర్వాత క్రీ.శ. 1527 లో కణ్వా యుద్ధంలో "రాజపుత్ర రాజైన రాణా

Scanned with CamScanner

సంగ్రామ సింహుని" ఓడించాడు.

క్రీ.శ. 1528 లో బాబరు "చందేరీ దుర్గం" పై దండెత్తి "కాణ్వా యుద్ధం" వల్ల చందేరి దుర్గాన్ని , రణతంబోర్ ను వశపరచుచుకున్నాడు.

క్రీ.శ. 1529 లో బాబా చేసిన మూడవ యుద్ధం యుద్ధం. ఈ యుద్ధంలో బాబరు ఆఫ్ఘన్లను జయించి భారతదేశంలో తన రాజ్యాన్ని సుస్థిరం చేసుకున్నాడు.

ఈ విధంగా ఇతని రాజ్యాన్ని "కాబూల్ నుండి బీహార్" వరకు విస్తరింప చేసుకున్నాడు.

ఘనత....

బాబర్ ఇస్లాం మతాభిమాని. సున్నీ తెగకు చెందిన వాడు. రాణా సంగ్రామ సింహనితో చేసిన యుద్ధాన్ని జిహాద్ గా ప్రకటించాడు. ఇతని జీవిత చరిత్ర ను "తుజాక్-ఇ-బాబరీ" అనే గ్రంథం ద్వారా తెలుసుకోవచ్చు.

Scanned with CamScanner

హుమయున్. (.క్రీ.శ. 1530- 40 & 1555-56)

హుమయూన్ పూర్తిపేరు "నసిరుద్దీన్ హుమయున్". హుమయూన్ అనగా అదృష్టవంతుడని అర్థం.

హుమయూన్ పరిపాలన విధానం...

ఇతడు క్రీ .శ. 1508 మార్చి 6 న జన్మించాడు.

బాబర్ మరణాంతరము క్రీ.శ. 1530 లో ఎం మొఘల్ సింహాసనాన్ని అదిష్టించాడు.

"షేర్ షా" ఇతనిని క్రీ.శ. 1T40లో" కనూజ్" యుద్ధంలో ఓడించి " ఢిల్లీ సింహాసనాన్ని" ఆక్రమించాడు.

ఈ విధంగా రాజ్యాన్ని కోల్పోయిన హోమయూన్ కాబూల్ పారిపోయాడు.

హోమయూన్ కా బుల్ నుండి తిరిగి వచ్చి షేర్షా వారసుల నుండి కాబూల్, కాందహార్, పెషావర్, లాహోర్ లను ఆక్రమించుకొని,

చివరకు "సికిందర్ షా"ను ఓడించి "ఢిల్లీ,

Scanned with CamScanner

ఆగ్రాలను" ఆక్రమించుకుని మొగల్ అధికారాన్ని తిరిగి ప్రతిష్టించాడు.

హుమయూన్ పండితుడు. పరిపాలనా దక్షకుడు, కానీ సైనికుడిగా రాణించలేకపోయాడు.

తాను సంపాదించిన అధికారాన్ని ఎక్కువ కాలం అనుభవించకుండానే క్రీ.శ. 1556 లో మరణించాడు.

<u>షేర్షా- సూర్... పరిపాలన, పరిపాలన సంరక్షణలు...</u>

ఇతడు "సూర్" వంశస్థుడు. ఇతను పూర్వీకులు ఆఫ్ఘన్ దేశస్తులు.

ఇతడి అసలు పేరు "ఫరీద్".

షేర్ షా క్రీ.శ. 1472లో బీహార్ లో జన్మించాడు.

మొఘలులను భారతదేశం నుంచి తరిమికొట్టడం లో విజయం సాధించాడు.

ఉత్తర భారతదేశంలోని అనేక రాజ్యాల పై దండెత్తి జయించాడు.

WPS Office

Scanned with CamScanner

ఇతను క్రీ.శ. 1545 లో మరణించిన తర్వాత ఆఫ్ఘన్ ల నుండి క్రీ.శ. 1555 లో "హుమయున్" పర్షియా రాజు "సహాయంతో ఢిల్లీ సింహాసనాన్ని ఆక్రమించుకున్నాడు.

షేర్షా పరిపాలన సంస్కరణలు...

ఇతడు కేవలం "ఐదు సంవత్సరాలు" మాత్రమే పరిపాలించినా పాలనలో మంచి సంప్రదాయాలను ప్రవేశపెట్టి వచ్చే చక్రవర్తులకు మార్గదర్శకుడయ్యాడు.

షేర్షా పాలనలో తనకు సహకరించడానికి "నలుగురు మంత్రులతో" కూడిన "సలహా మండలి" ని ఏర్పాటు చేసుకున్నాడు.

వీరేకాక న్యాయ విషయాలను చూసేందుకు దివాన్-ఇ-ఖాజా, గూఢచారి వ్యవహారానికి దివాన్-ఇ-బరీద్ అనే ఉద్యోగులను ఏర్పాటు చేసుకున్నాడు. తుది నిర్ణయము "షేర్ షా" దే.

పరిపాలనా విధానం...

పరిపాలన సౌలభ్యం కోసం షేర్షా రాజ్యాన్ని" 47

భాగాలుగా" విభజించాడు. ఈ 47 భాగాలను "సర్కారుల" ని పేరు పెట్టాడు.

ప్రతి సర్కారును పరగణాలు గా విభజించారు.

కొన్ని వందల గ్రామాల సముదాయమే ఒక పరగణా.

ఉద్యోగులను రెండు, మూడు సంవత్సరాల కొక సారి "బదిలీ చేసే పద్ధతి" ని ప్రవేశపెట్టాడు.

భూమి శిస్తు విధానం...

భూమిని సర్వే చేయించి 1/3వంతు శిస్తు గా నిర్ణయించాడు.

ఇతడు రైతులకు పట్టాలు ఇచ్చే పద్ధతిని కూడా ప్రవేశపెట్టాడు.

సైనిక సంస్కరణలు...

సిద్ధ సైన్యాన్ని ఏర్పాటు చేసి వారి నియామకాల్లో శిక్షణలో , జీతభత్యాలలో ప్రత్యేక శ్రద్ధ చూపాడు.

సైనికులకు" జాగీర్దారీ పద్ధతి" ని రద్దుచేసి "జీతాలిచ్చే పద్ధతి" ని ప్రవేశపెట్టాడు.

WPS Office

Scanned with CamScanner

న్యాయ పాలన...

న్యాయ నిర్వహణలో అనేకమంది అధికారులు సహాయపడే వారు.

షేర్షా కాలంలో శాంతిభద్రతలు నెలకొన్నాయి.

వర్తక వాణిజ్యాలను, రహదారులను అభివృద్ధి చేశాడు.

విద్యాభివృద్ధికి కృషి చేశాడు, వైద్యశాలను కట్టించాడు. అందుచేత షేర్ షా "భవన నిర్మాణ"గా ఘనత వహించాడు.

రైసిన్ పాలకుడైన "పురన్ మల్" లపై జీహాద్(పవిత్ర మత యుద్ధం) ప్రకటించి ఎందరో "రాజపుత్రులను" సంహరించాడు.

అక్బర్ (క్రీ.శ. 1555-1605)...

భారత దేశాన్ని పరిపాలించిన మొఘల్ చక్రవర్తుల్లో అక్బర్ గొప్పవాడు.

ఇతని పూర్తి పేరు జలాలుద్దీన్ మహమ్మద్ అక్బర్.

Scanned with CamScanner

ఇతడు క్రీ.శ. 1542 లో సింధు లోని "అమర్ కోటలో" జన్మించాడు

తండ్రి హుమయూన్ కు ఇతను అనేక యుద్ధాల్లో సహకరించాడు.

తండ్రి మరణించేనాటికి 13 ఏళ్లు బాలుడైన అక్బర్ ను ఇతని సంరక్షకుడైన "బైరాంఖాన్" పంజాబ్లోని "కలనూర్ దుర్గంలో" క్రీ.శ. 1556లో మొగల్ చక్రవర్తి అక్బర్ కు పట్టాభిషేకం చేశాడు.

బైరాంఖాన్ సహాయంతో అక్బరు తనపై దాడి చేసిన హేము ను పానిపట్టు వద్ద క్రీ.శ. 1556లో ఓడించి ఢిల్లీని సొంతం చేసుకున్నాడు.

దీనినే "రెండవ పానిపట్టు యుద్ధం" అంటారు.

బైరాంఖాన్ అక్బర్ ను క్రీ.శ. 1560 వరకు సంరక్షించిన తర్వాత అక్బర్ తన సొంత పరిపాలనలో అనేక విజయాలను చేపట్టాడు.

రాజపుత్రులను, ఆఫ్ఘన్ లనుఓడించడమే కాకుండా దక్కన్ రాజ్యాను జయించాలనుకున్నాడు.

Scanned with CamScanner

క్రీ.శ. 1561 నుండి 1590 వరకుఉత్తర భారతదేశంలోని అనేక రాజ్యాలను జయించి మొఘల్ సామ్రాజ్యాన్ని విస్తరింపజేశాడు.

మేవాడ్ పాలకుడు "రాణాప్రతాప్" అక్బరుకు లొంగక ఎదురుతిరిగినా క్రీ.శ.15 76 లో హల్దీఘాట్ యుద్ధంలో "రాణాప్రతాప్" ఓడించబడ్డాడు.

దక్షిణ రాజ్యాలపై అక్బర్ దాడి చేయగా అహ్మద్ నగర్ లోని "చాంద్ బీబీ" ఎదురుతిరిగి పోరాడింది.

అక్బర్ ఖాందేశ్, అశీర్ ఘర్, అహ్మద్ నగర్ లోని కొన్ని కోట్ల ను జయించి తన సామ్రాజ్యాన్ని భారతదేశ నలువైపులా వ్యాపింపజేశాడు.

అక్బర్ మత విధానం....

అక్బర్ పరమత సహనం కలవాడు.

ఇతడు 1582లో "దీన్- ఇ -ఇలాహి" అనే మతాన్ని స్థాపించాడు.

"ఇబాదత్ ఖానా" అనే ప్రార్థనా మందిరాన్ని కట్టించాడు.

Scanned with CamScanner

హిందూ యాత్రికుల పై పన్ను రద్దు చేశాడు.

1564 లో హిందువులు మిక్కిలిగా ఏవగించుకున్న జిజియా పన్నును రద్దు చేశాడు.

జహంగీర్ (క్రీ.శ. 1605--1627)...

అక్బర్ మరణానంతరము అతని చిన్న కుమారుడు సలీం , ఇతని బిరుదైన "నూరుద్దీన్ మహమ్మద్ జహంగీర్" పేరుతో 1605 లో మొగల్ సింహాసనాన్ని అధిష్టించాడు.

సత్వర న్యాయం కోసం యమునా నది ఒడ్డున ఆగ్రా కోట లో "న్యాయ గంటను ఏర్పాటు చేశాడు.

జహంగీర్ భోగలాలసుడు అవడంతో భార్య అయిన నూర్జహాన్ పరిపాలనను చేపట్టింది.

బీజాపూర్, గోల్కొండ రాజ్యాలు కప్పం కట్టడానికి అంగీకరించడంలో ముక్త కారకుడు జహంగీర్ కుమారుడు ఒక ఖుర్రం (షాజహాన్) .

జహంగీర్ కాలంలో సామ్రాజ్య విస్తరణ అంతగా జరగలేదు.

Scanned with CamScanner

ఇతని కాలంలోనే వ్యాపార హక్కులను పొందడానికి విలియం హాకిన్స్ 1608 లో జహంగీర్ ను సందర్శించాడు.

తర్వాత 1614 లో "సర్ థామస్ రో" దర్శించి సూరత్ వద్ద కర్మాగారాన్ని నిర్మించడానికి అనుమతి సంపాదించగలడు.

జహంగీరు బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి. అనేక శాస్త్రాల పైన ఆసక్తి కలిగి వాడు.

ఇతడు శ్రీనగర్ లో "షాలిమార్" "నిషాత్" తోటలను ఏర్పరిచాడు.

1606 లో శిక్కుల 5వ గురువైన "గురు అర్జున్ దేవ్" ను చంపించి, శిక్కులను హింసించాడు.

అనేక జయ మందులను ధ్వంసం చేయించాడు.

షాజహాన్ (క్రీ.శ. 1628 - 1658) . . .

జహంగీర్ మరణానంతరము అతని కుమారుడు షాజహాన్ తన సోదరులను వదించి క్రీస్తు శకం 1608 లో సింహాసనాన్ని అధిష్టించాడు.

Scanned with CamScanner

ఇతను దక్కన్ రాజ్యాలైన బీజాపూర్ ,గోల్కొండ ను జయించి మొఘులులకు సామంత రాజులుగా మార్చాడు.

దీనివలన షాజహాన్ ఉత్తర భారతదేశము, దక్కన్ రాజ్యాలను తన ఆధీనంలోకి తెచ్చుకున్నాడు.

షాజహాన్ సమర్థుడైన పాలకుడు, రాజనీతిజ్ఞుడు.

ప్రభుత్వ ఆర్థిక వనరులను పెంచాడు.

ప్రపంచ ప్రఖ్యాతి చెందిన పాలరాతి కట్టడమైన తాజ్ మహల్ నిర్మించిన ఘనత షాజహాన్ దే.

క్రీ.శ. *1657* లో షాజహాన్ మరణించిన తర్వాత తన మూడవ కుమారుడైన "ఔరంగజేబు" సింహాసనమును చేజిక్కించుకున్నాడు.

ఔరంగజేబు *(క్రీ..శ. 1658 -1707)...*

ఔరంగజేబు *1618* లో ఉజ్జయిని సమీపంలో గల "దోహార్" లో జన్మించాడు.

ఇతడు వారసత్వ యుద్ధం లో" సోదరులను చంపి" తండ్రిని ఖైదు చేసి మొఘులు సింహాసనాన్ని

Scanned with CamScanner

అధిష్టించాడు.

ఇతడు "సున్నీ" మహమ్మదీయుడు.

ఔరంగజేబు పూర్తిగా మత సాహిత్య రాజరికాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు. అంటే ఇతని కాలంలో మత సహన సిద్ధాంతం అంతరించింది.

ఇస్లాం మతాన్ని రాజ్య మతంగా ప్రకటించాడు.

ఇస్లాం మతం కాని వారిని అనేక విధాలుగా భాదించాడు.

హిందువులపై జిజియా పన్నును యాత్రికుల పన్నులను విధించాడు.

ఇతను "సున్నీ" మతాన్ని అభిమానించి, "షియా" మతస్తులను అనేక బాధలకు గురి చేసేవాడు.

హిందూ దేవాలయాలను ధ్వంసం చేశాడు.

సిక్కులు, సత్నామీలు జాట్ లు, రాజపుత్రులు మహారాష్ట్రులుమొఘలులకు వ్యతిరేకులయ్యారు.

సిక్కుల మత గురువు అయిన తేజ్ బహదూర్ ను

WPS Office

Scanned with CamScanner

చంపించడంతో సిక్కులు సైనిక జాతిగా మారారు.

ఈ క్రమంలో 1674 లో దక్కన్ లో శివాజీ మహారాష్ట్ర రాజ్య స్థాపన చేశాడు.

ఔరంగజేబు యొక్క సామ్రాజ్యము కాశ్మీర్ నుంచి కావేరి వరకు, కాబూల్ నుండి చిట్టగాంగ్ వరకు వ్యాపింప జేశాడు.

మొగలుల పరిపాలన...

మొగలు చక్రవర్తులది కేంద్రీకృత పరిపాలన.

పరిపాలనా సౌలభ్యం కోసం ఎంతోమంది మంత్రుల, అధికారుల సహాయ సహకారాలు తీసుకునేవారు.

అక్బర్ తన సామ్రాజ్యాన్ని అనేక సుబాలుగా విభజించి పరిపాలనా సౌలభ్యం కోసం ఒక్కొక్క "సుబా" కు ఒక్కొక్క సుబేదారును నియమించాడు.

రైత్వారి పద్ధతి ప్రవేశపెట్టి భూమిని నాలుగు రకాలుగా నిర్ణయించి పంటలో 1/3 వంతు పన్ను వసూలు చేశారు.

అక్బర్ "రాజా తోడరమల్లు" సహాయంతో భూమి

Scanned with CamScanner

రకాలను నిర్ణయించడం, భూమి నహక్కు తెలుపుతూ పట్టాలు ఇవ్వడం లాంటివి అమలుపరిచాడు. అయితే ఈ పద్ధతులన్నీ అంతకుముందు "షేర్ షా సూర్" ప్రవేశపెట్టినవే.

అక్బర్ సైనిక విధానంలో "మున్సబుదారీ" విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు.

ఇతని సైన్యంలో రాజపుత్రులు, అనేకమంది హిందువులు కూడా ఉండేవారు.

ప్రతి శుక్రవారం కింది కోర్టు నుండి చక్రవర్తి వద్దకు వచ్చిన కేసులకు తీర్పు చెప్పబడేది.

గ్రామాధికారులకు శాంతిభద్రతలను కాపాడే బాధ్యత అప్పగించాడు.

మతం...

మొగలు సున్నీ మతస్తులు.

అక్బ ర్ పరమత సహనాన్ని పాటించాడు.

హిందువులపై "జిజియా పన్ను , తీర్థయాత్రల పన్ను" రద్దు చేశాడు.

Scanned with CamScanner

హిందూ విద్వేషం షాజహాన్ కాలంలో తీవ్రమైన, ఔరంగజేబు కాలంలో ప్రమాదకరమైన స్థాయిని చేరింది. ఇదే మొఘులుల పతనానికి ప్రధాన కారణం.

సామాజిక పరిస్థితులు...

వీరి కాలంలో సమాజంలో అధిక సంఖ్యలో హిందువులు. కుల వ్యవస్థ బాగా ప్రబలిపోయింది.

కులాంతర వివాహాలు నిషేధించబడ్డాయి.

సమాజంలో ఆఖరి స్థాయి వారు అంటరానివారు.

వీరి కాలంలో సమాజంలో హిందువులు, మహమ్మదీయులు, బౌద్ధులు, జైనులు, శిక్కులు, పారశీకులు, క్రైస్తవులు కూడా ఉన్నారు.

"సతి" లాంటి దురాచారాలు సమాజంలో ఉన్నాయి. అక్బర్ వీటిని మాన్పించడానికి ప్రయత్నం చేసేవాడు.

ఆర్థిక పరిస్థితులు...

వీరి కాలంలో భూమి శిస్తు సంస్కరణలు జరిగాయి.

WPS Office

Scanned with CamScanner

పన్నుల భారం ఎక్కువగా ఉండేది.

మొగల్ చక్రవర్తులు పంచదార, ఇనుము, ఇత్తడి, రాగి, వస్త్ర పరిశ్రమలను ప్రోత్సహించారు.

నౌకా నిర్మాణం జరిగింది. వర్తక వ్యాపారాలు అభివృద్ధి చెందాయి.

ఈ కాలంలో అధిక సంఖ్యాకులు వ్యవసాయం చేసేవారు. వీరి పరిస్థితి అద్వానంగా ఉండేది

WPS Office

భయంకరమైన క్షామాలు తరచూ జరుగుతూ ఉండేవి. కరువు కాటకాలకు గుర్తై లక్షలాది మంది ప్రజలు మరణిస్తూ ఉండేవారు.

మొఘలుల సంస్కృతి...

మొగల్ చక్రవర్తుల కాలంలో హిందూ ముస్లిం సంస్కృతుల కలయిక అవగాహన కనబడుతోంది.

పారశీక , సంస్కృతమ, హిందీ భాషలలో రచనలు

Scanned with CamScanner

జరిగాయి.

బాబర్ టర్కీలో రాసిన స్వీయ చరిత్ర "తుజుక్-ఇ-బాబరి"ని పారశీక భాషలోకి అనువదించారు.

షాజహాన్ కుమారుడు "దారాషుకో" గొప్ప విద్వాంసుడు. ఇతను 50 ఉపనిషత్తులను పర్షయన్ భాషలోకి అనువదించాడు.

మొగలుల కాలంలో భక్తి ఉద్యమానికి సంబంధించిన గ్రంథాలు వలన ఆనాటి సాంఘిక, ఆర్థిక పరిస్థితులు తెలుసుకోగలిగాము.

దీనిని హిందీ సాహిత్యంలో "స్వర్ణయుగం"గా పేర్కొనవచ్చు.

కళలు , కట్టడాలు....

మొగలిరేకులు లలిత కళలను పోషించారు.

అక్బర్ కాలంలోని సంగీత సామ్రాట్ "తాన్ సేన్" ఉండేవాడు.

వీరి కట్టడాలపై ఇస్లాం మతస్తుల వాస్తు హిందువుల శిల్ప కళల సమ్మేళనం కనిపిస్తుంది.

Scanned with CamScanner

అక్బర్ ఫతేపూర్ సిక్రీ, ఇబాదత్ ఖానా, పంచమహల్, రాణి జోధ్ బాయి భవనం లాంటివి నిర్మించాడు.

వీళ్ళ కట్టడాల్లో గుండ్రటిడోమ్ లు, స్తంభాలు, కట్టడాలు ముందు ఖాళీ స్థలము వీరి ప్రత్యేకత.

షాజహాన్ అతని భార్య అయిన ముంతాజ్ మహల్ జ్ఞాపకార్థంగా తాజ్ మహల్ ని నిర్మించాడు.

షాజహాన్ కాలంలోనే ఎర్రకోట, జామ మసీదు, మోతి మసీదు నిర్మించబడిన ప్రసిద్ధ కట్టడాలు.

ససారంలోని షేర్ షా సూరి సమాధి, ఢిల్లీలో పురానాఖిల్లా మొదలగునవి "హిందూ ,ముస్లిం వాస్తు శిల్పకళా" సమ్మేళనానికి నిదర్శనాలు.

మొఘల్ సామ్రాజ్య పతనానికి కారణాలు...

మొఘల్ సామ్రాజ్యం క్రీ.శ.1526 లోబాబర్ చే స్థాపించబడి అక్బర్ నుండి ఔరంగజేబు వరకు అభివృద్ధి చెంది, షాజహాన్, ఔరంగజేబు కాలంలో వారు తీసుకున్న నిర్ణయాల వల్ల పతన మార్గంలోకి

WPS Office

Scanned with CamScanner

వెళ్ళి పోయింది.

మహారాష్ట్రులు...

శివాజీ అనే పేరు వినే ఉంటారు. అతని గురించి నేర్చుకుందామా....

క్రీ.శ.17వ శతాబ్దంలో మహారాష్ట్రులు మొఘులుల, దక్కన్ సుల్తానుల ప్రాబల్యాన్ని నిలువరిస్తూ "హిందూ రాజ్యాన్ని" ఏర్పరుచుకున్నారు.

18 వ శతాబ్దం నాటికి భారతదేశంలో వీరు ఎదురు లేని వారుగా తయారయ్యారు.

నేటి ముంబై ,కాందేశ్, కొంకణ్, బీహార్ , మధ్యప్రదేశ్ లోని కొన్ని ప్రాంతాలు, హైదరాబాద్ లోని కొన్ని భాగాలు మహారాష్ట్ర గా పిలవబడేవి.

మహారాష్ట్ర రాజ్య నిర్మాత "శివాజీ" ని పేర్కొంటారు.

వీళ్ళకి గిరిదుర్గాలు కట్టుకోవడానికి దక్కన్ పీఠభూమి ఎంతో ఉపయోగపడింది . ఇవి గెరిల్లా యుద్ధానికి తోడ్పడ్డాయి.

15 16 శతాబ్దాల నాటి మహారాష్ట్రలోని "భక్తి

Scanned with CamScanner

ఉద్యమకారులైన" తుకారాం ,నామ్ దేవ్, సమర్థ రామదాసు, ఏకనాథ్, వామన పండిట్ మొదలైన వారు "మరాఠీ భాష" ద్వారా అందరినీ ఏకం చేశారు.

శివాజీ మహారాష్ట్ర రాజ్యస్థాపన...

శివాజీ క్రీ.శ. 1627 లో "శివనీర్ కోట"లో జన్మించాడు.

వీరి తల్లి జిజియా బాయి, తండ్రి షాజీ బోంస్లే.

షాజీ బోంస్లే అహ్మద్ నగర్ సుల్తాన్ కొలువులో పని చేస్తూ పూనా జాగీర్ ను పొందుకున్నాడు.

శివాజీ తల్లి నుండి వీర కగాథలను ,పురాణ కథలను విని ఉత్తేజితుడయ్యాడు.

ఒక విధంగా హిందూ ధర్మ రక్షణ మరియు మరాఠ రాజ్య స్థాపనకు పూనుకున్నాడు.

"దాదాజీ కొండదేవ్" శివాజీకి సంరక్షకుడిగా ఉంటూ యుద్ధ విద్యలను ,గుర్రపు స్వారీ లాంటి నేర్పాడు.

సైనిక నిర్ణయాలు...

Scanned with CamScanner

శివాజీ తన 20వ యేటనే గొప్ప విజేత అయ్యాడు.

బీజాపూర్ సుల్తాన్ "అఫ్జల్ ఖాన్" అనే సైన్యాధిపతి ని శివాజీని చంపాలని పంపగా తెలివిగా అఫ్జల్ ఖాన్ శివాజీ చంపేశాడు.

శివాజీ 1647లోనే బీజాపూర్ సుల్తాన్ నుండి తోరణ , పురంధర్ , రాయగడ్, సింహగడ్ కోటలను చేజిక్కించుకున్నాడు.

శివాజీ మొఘలుల ఆధీనంలో ఉన్న కోటలను చేజిక్కించుకున్నప్పటికీ, క్రీ.శ.1665లో "రాజా జయసింగ్" ముట్టడి తో లొంగి "పురంధర్ సంధి" ద్వారా 23 కోటలను మొగలులకు అప్పగించుకోవాల్సి వచ్చింది.

క్రీస్తుశకం 1666లో ఔరంగజేబు శివాజీని అవమానించి బంధించినా తెలివిగా తప్పించుకుని తన 23 కోటలను తిరిగి స్వాధీనం చేసుకున్నాడు.

శివాజీ పలు రాజ్యాలను జయించిన సందర్భంగా 1674 జూన్ 16 న రాయగడ్ లో పట్టాభిషేకం చేసుకొని "చత్రపతి" అనే బిరుదు స్వీకరించాడు.

Scanned with CamScanner

శివాజీ పట్టాభిషేకం తర్వాత కర్నూలు, జింజి, నెల్లూరు, కడలూరు, తమిళనాడు, కర్ణాటకలోని కూడా ప్రాంతాలను ఆక్రమించి ఈ రాజ్యాన్నింటిని "స్వరాజ్" అనే పేరుతో పరిపాలించాడు.

శివాజీ క్రీ.శ. 1680 ఏప్రిల్ 13 న మరణించాడు.

శివాజీ పరిపాలన విధానం...

శివాజీ గొప్ప యుద్ధ వీరుడే కాకుండా మంచి పరిపాలన దర్శకుడు కూడా.

ధర్మ శాస్త్రానుసారం రాజ్యపాలన సాగించాడు.

పరిపాలనలో సహాయపడటానికి "8 మంది సభ్యులతో కూడిన మంత్రి పరిషత్" ను ఏర్పాటు చేశాడు.

వీరినే అష్ట ప్రధానులు అంటారు.

అష్ట ప్రధానులు-- వారి విధులు...

1. **పీష్వా**--ప్రధానమంత్రి

2. **అమాత్య**--ఇతని మజుందార్ అని కూడా

Scanned with CamScanner

పిలిచేవారు. ఇతను ఆర్థిక మంత్రి.

3. **మంత్రి**--రాజు కార్యక్రమాలను, ఆ స్థానంలో జరిగే ముఖ్య సంఘటనలను రాసి భద్రపరిచే వాడు.

4. **సచిన్**--ఇతని విధి ఉత్తరాలను అధికార ప్రకటనలను సరిగా రాయించడం.

5. **సుమంత్**__విదేశాంగ శాఖకు సంబంధించి విదేశీ వ్యవహారాలు చూసేవాడు.

6. **సేనాపతి**---ఇతడు సర్వ సైన్యాధ్యక్షుడు. ఇతన్ని "సర్-ఇ-నౌబత్" అని కూడా పిలిచేవారు.

7. **పండిత రావ్**---మత విషయాలకు అధిపతి. మతపరమైన తగాదాల్లో న్యాయవాదీశుడుగా వ్యవహరించేవాడు.

8. **న్యాయాదీశ్**---ఇతడు న్యాయాధికారి. సివిల్ ,క్రిమినల్ కేసుల్లో చివరి తీర్పు ఇతడిదే.

రెవెన్యూ విధానం...

తోడర్ మల్ ,మాలిక్ అంబర్ లో రెవెన్యూ విధానాన్నే శివాజీ అనుసరించాడు.

Scanned with CamScanner

రైత్వారీ విధానం అమలు పరిచాడు.

భూమిని కొలిచి 2/5 వంతు పన్ను వసూలు చేశాడు.

వ్యవసాయ రుణాలు ఇచ్చాడు.

రాజ్యం లో లేని ప్రాంతాల నుండి "చేత్" అనే పన్నును వసూలుచేశాడు.

సైనిక విధానం...

శివాజీ సిద్ధ సైన్యాన్ని ఏర్పాటు చేసి నెల జీతం ఇచ్చే పద్ధతిని ఏర్పాటు చేశాడు.

యుద్ధ సమయంలో రాజే సైన్యాలను నడిపించేవాడు.

సైన్యం క్రమశిక్షణ పై శ్రద్ధ వహించే వాడు

యుద్ధ సమయంలో స్త్రీలకు పిల్లలకు భద్రత కల్పించాలని చత్రపతి ఆదేశించే వాడు.

కొల్లగొట్టిన ఖజానాను జమ చేయాలి, దొంగలించి కూడదు అనేటువంటి క్రమశిక్షణ ఏర్పాటు చేయడం వల్ల భారతీయ సైనిక చరిత్రలో శివాజీ సైన్యం

Scanned with CamScanner

ప్రాముఖ్యం సంపాదించుకుంది.

మత విధానం..

శివాజీ సనాతన హిందూ ధర్మంలోవ విశ్వాసం గలవాడు.

అయినా ఇతర మతస్తుల పట్ల సహనం చూపేవాడు.

హిందూ ధర్మంలో ఏ విధంగా నిధులు సమకూర్చేవాడో అలాగే ముస్లిం పవిత్ర స్థలాలకు నిధులు కేటాయించేవాడు.

ముస్లిం మహిళల పట్ల అమిత గౌరవాన్ని ప్రదర్శించేవాడు.

వారిని అగౌరవపరచిన హిందూ సైనికులను కఠినంగా శిక్షించేవాడు.

ఉద్యోగ నియామకం లో ముస్లింలకు , హిందువులకు సమాన అవకాశాలు కల్పించేవాడు.

WPS Office

Scanned with CamScanner